

УДК 81'255.4:355.01

DOI: 10.31652/2786-9083-2026-7(1)-128-138

*Аліна Коберник асистент кафедри германської філології,
перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
kobernyk.a@vspu.edu.ua*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ «БІЛОЇ КНИГИ» МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ)

Стаття присвячена аналізу перекладу щорічного видання «Біла книга» Міністерства оборони України як жанрово стандартизованого воєнно-політичного документа. У роботі з'ясовано стилістичні і лексичні особливості оригіналу та способи відтворення у перекладі, зокрема труднощі перекладу аббревіатур, кодових найменувань, військового сленгу та стандартизованих елементів жанру. Акцент зроблено на перекладацьких стратегіях (еквівалентного, дослівного та описового перекладів, транскрибування та адаптації) та їхньому впливі на збереження змісту, стилю і цілісності тексту. Показано необхідність уніфікації термінології і дотримання жанрових норм при груповій роботі над військово-аналітичними документами. Окремо підкреслено, що «Біла книга» виходить українською і англійською мовами і містить спеціалізовану термінологію, яка потребує точного відтворення. Результати дослідження можуть застосовуватися для вдосконалення теорії і практики військового перекладу, зокрема у підготовці перекладачів і розробці методичних рекомендацій.

Keywords: *військово-політичний дискурс, військовий переклад, сленг, термінологія, аббревіатура, еквівалентний переклад, «Біла книга».*

*Alina Kobernyk Assistant Lecturer of the Department of German Philology,
Translation and Foreign Literature
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
kobernyk.a@vspu.edu.ua*

FEATURES OF TRANSLATING MILITARY-POLITICAL TEXTS (BASED ON THE “WHITE PAPER” OF THE MINISTRY OF DEFENSE OF UKRAINE)

The article is devoted to the analysis of the translation of the annual publication “White Paper” of the Ministry of Defense of Ukraine as a genre-standardized military-political document. The study identifies the stylistic and lexical features of the original text and examines the ways they are reproduced in translation, with particular attention to the difficulties of translating abbreviations, code names, military slang, and standardized genre elements. Special emphasis is placed on translation strategies such as equivalent, literal, and descriptive translation, transcription, and adaptation, as well as on their impact on preserving the content, style, and informational integrity of the text. The study demonstrates the necessity of terminology standardization and adherence to genre conventions in the process of collaborative translation of military-analytical documents. It is also emphasized that the White Paper is published in both Ukrainian and English and contains specialized terminology that requires accurate rendering. The results of the study may contribute to the improvement of the theory and practice of military translation, particularly in the training of translators and in the development of methodological guidelines.

Keywords: *military-political discourse, military translation, slang, terminology, abbreviation, equivalent translation, White Paper.*

Актуальність. «Біла книга» є офіційним щорічним аналітичним виданням сектору безпеки й оборони, створеним для систематичного інформування громадськості про діяльність Збройних сил України. Актуальність дослідження зумовлена стратегічним курсом України на євроатлантичну інтеграцію та необхідністю забезпечення термінологічної взаємосумісності Збройних Сил

України з арміями країн-членів НАТО в межах міжнародного військового співробітництва. Специфіка перекладу інформаційно-аналітичних текстів типу «Біла книга» полягає у складному поєднанні жорсткої жанрової стандартизації, розгалуженої системи аббревіації за «J-структурою» та динамічного військового сленгу, що потребує глибокої прагматичної адаптації. Особливої ваги у крос-культурному вимірі набуває трансформація військового соціолекту — відхід від радянських кліше та впровадження національно маркованих концептів, що вимагає від перекладача не лише лінгвістичної точності, а й розуміння сучасного соціополітичного контексту для збереження автентичності змісту в процесі міжмовного посередництва. Крім того, міжнародні експерти відзначають, що публікація Білої книги є доказом прозорості оборонної політики та засвідчує демократичний контроль над армією, що робить високоякісний переклад цього документа надзвичайно актуальним.

Постановка проблеми. Попри високу комунікативну значущість щорічника «Біла книга», комплексний лінгвістичний аналіз стратегій його перекладу на сьогодні залишається фрагментарним. Основна складність опрацювання цього офіційного документа полягає у необхідності балансування між граничною лаконічністю викладу та високою концентрацією вузькоспеціалізованої термінології. Як свідчить перекладацька практика, «відмінною рисою відтворення військово-політичних текстів є значна термінологічність і вимоги до максимально чіткої репрезентації матеріалу». Відтак, центральним викликом постає не лише забезпечення денотативної адекватності фахової лексики, а й верифікація культурно обумовлених реалій та сленгових одиниць, невідповідне трактування яких може викривити зміст державної оборонної стратегії в міжнародному інформаційному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне підґрунтя для вивчення військового перекладу закладено у працях В. І. Карабана та Дж. Мейса, які визначили базові стратегії відтворення фахової термінології та лексико-граматичних аспектів англо-українського перекладу. Вагомий внесок у дослідження специфіки військового дискурсу та методики перекладацького супроводу збройних сил зробив В. В. Балабін, розглядаючи питання термінологічної уніфікації та функціонування мілітарних соціолектів. Окремі аспекти прагматичної адаптації військових реалій та безеквівалентної лексики висвітлено у розвідках С. В. Власенко, а лінгвокогнітивні параметри військової терміносистеми аналізувалися у працях О. Г. Швачко. Попри ґрунтовність зазначених досліджень, проблема перекладу сучасного військового сленгу та трансформації національних мілітарних концептів у межах інформаційно-аналітичних видань, як-от щорічник «Біла книга», потребує додаткового наукового опрацювання.

Метою наукової розвідки є комплексний аналіз стратегій та способів відтворення англійською мовою військової лексики та сленгу, використаних у щорічнику «Біла книга», а також виявлення труднощів, що виникають у процесі міжмовного посередництва при підготовці інформаційно-аналітичних текстів військового спрямування.

Об'єктом дослідження є військово-політичний дискурс офіційних звітних документів Міністерства оборони України (на матеріалі щорічника «Біла книга — 2017»).

Предметом дослідження виступають лінгвопрагматичні особливості та перекладацькі трансформації, що застосовуються для передачі термінологічних одиниць, аббревіатур та мілітарних сленгізмів в англomовному перекладі зазначеного документа.

Досягнення мети статті передбачає виконання таких *завдань*: виявити жанрово-стильові та термінологічні особливості оригіналу «Білої книги» як офіційного аналітичного документа, охарактеризувати мовні та стилістичні специфіки військово-політичного дискурсу, важливі для перекладу «Білої книги», встановити типові перекладацькі трансформації та прийоми, які використовуються при перекладі текстів такого типу, проаналізувати приклади перекладу «Білої книги» для виявлення закономірностей відтворення змісту та стилю, розробити практичні рекомендації для перекладачів щодо оптимізації перекладницьких стратегій у сфері військово-політичного дискурсу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз специфіки військово-політичного дискурсу свідчить, що тексти цієї спрямованості суттєво відрізняються від суто технічних військових інструкцій за своїм прагматичним призначенням, стилем викладу та цільовою аудиторією. Переклад воєнно-політичних та інформаційно-аналітичних матеріалів вимагає від фахівця не лише термінологічної точності, а й здатності адекватно відтворювати сленгові вирази, які несуть значне культурне та семантичне навантаження.

Центральне місце в ієрархії таких текстів посідає щорічник «Біла книга», що за своєю жанровою природою належить до категорії White Paper — документів, які поєднують інформаційну та аналітичну функції. Високий рівень жанрової стандартизації цього видання вимагає від перекладача суворого дотримання композиційної цілісності та формату документа. Проте, як показує практика перекладацького супроводу Міністерства оборони України, залучення значної кількості фахівців до підготовки щорічника часто призводить до виникнення так званого «групового перекладу» (Балабін, 2018). Це явище породжує низку негативних наслідків: від стилістичного дисонансу до грубих помилок у передачі мілітарних сленгізмів, що зумовлено браком єдиної методологічної стратегії.

Уникнути таких небажаних наслідків допоможе знання особливостей лексичного складу Білої книги (Біла книга, 2017) та її відтворювальних характеристик. Комплексність Білої книги відображена в наповненні різноманітних словників — разом із спеціалізованою та загальнонавчальною лексикою текст містить також численну міжгалузеву термінологію.

Лексичний аналіз Білої книги виявив, що військова термінологія представлена не тільки спеціальними термінами, але й емоційно забарвленими реаліями військової сфери, серед яких можна виділити *загальновійськову лексику*, що використовується в різних сферах діяльності війська (в усіх родах і видах), *військово-політичну*, *військово-технічну* та *військово-спеціальну*

лексику, яка використовується в окремих видах військ (управління, тилове забезпечення, військове співробітництво, медицина тощо).

Військову лексику, представлену в тексті Білої книги, можна систематизувати за допомогою лексико-семантичних мікрополів. Загальновійськові терміни здебільшого охоплюють військові реалії, серед яких можна виділити такі групи: «найменування законів, постанов та розпоряджень; назви військових документів; позначення органів військового управління; назви військових формувань і підрозділів; найменування видів і родів військ; терміни, що стосуються озброєння та військової техніки; звання й посади; назви операцій і навчань; позначення організацій».

Спеціальна військова термінологія «Білої книги» класифікується за напрямками J-структури: кадрові питання (J-1), розвідувальна діяльність (J-2), оперативне планування (J-3), логістика (J-4), стратегічне планування (J-5), зв'язок та інформаційні системи (J-6), підготовка військ (J-7), ресурси і фінанси (J-8), а також цивільно-військове співробітництво (J-9). Імплементация зазначеної структури в систему управління ЗСУ є ключовим етапом забезпечення інтегруєбельності з оборонними силами країн-членів НАТО, що безпосередньо впливає на уніфікацію військової термінології.

Загальну військову лексику варто класифікувати як усталену лексику, оскільки вона так чи інакше наявна в усіх текстах Білої книги. Зі змінною лексикою тісно переплітається спеціалізована військова термінологія, а також міжгалузеві терміни (юридичні, економічні, медичні та ін.). Частота його використання в різних розділах щорічника визначається змістом тем, які висвітлювалися протягом звітного року (Василенко, 2008, с. 41). Окремий пласт досліджуваного дискурсу становить мілітарний соціолект (сленг), який виконує функцію експресивного маркування фахової комунікації.

Переклад сленгу у військових текстах потребує врахування функціонального навантаження, яке мають сленгові терміни. Наприклад, у воєнно-політичних текстах, які передбачають певну стандартизацію термінології, важливо досягти балансу між збереженням оригінального стилю та необхідною точністю. Сленгові вирази часто передаються за допомогою еквівалентного перекладу — підбору аналогічного виразу в іншій мові, або ж адаптації до військових реалій країни, для якої виконується переклад.

В. І. Карабан та Дж. Мейс найбільш детально розглянули особливості та основні труднощі українсько-англійського перекладу (Карабан, Мейс, 2003 с. 323).

Провівши перекладацький аналіз текстів оригінальних варіантів і перекладів Білої книги, можна визначити закономірність відтворення військової лексики.

«Основні зусилля противника зосереджувалися на просуванні підрозділів вглиб «сірої» зони, проведенні активних обстрілів позицій українських військ та дотриманні тактики «ведення війни на виснаження»» (Біла книга, 2017, с. 16). – *“The enemy concentrated its main efforts on advancing its units deep into the “grey” zone, aggressively shelling Ukrainian positions following the tactics of “waging a war of attrition”*” (White Paper, 2017, p. 16).

Проаналізувавши сленгові вирази у даних реченнях, можемо стверджувати, що використано дослівний переклад, де «сіра зона» зберігає своє значення і форму як “grey zone”, що в англомовних країн теж використовується для позначення нейтральної, спірної території, де контроль за об'єктами змінюється або взагалі відсутній. У перекладі збережено цей вираз через пряму адаптацію (“grey zone”), що зберігає оригінальне значення та передає аналогічну семантичну насиченість. А фраза «ведення війни на виснаження» передається англійським фразеологічним еквівалентом “war of attrition”, цей вислів часто зустрічається у військовій риторичі для позначення методів, що орієнтовані на виснаження сил противника через постійні атаки.

«Протягом 2017 р. Збройні Сили України значно наростили зусилля у веденні радіоелектронної боротьби (РЕБ) у районі проведення АТО» (Біла книга, 2017, с. 17). – “During 2017, the Armed Forces of Ukraine significantly built up their efforts in waging electronic warfare in the area of АТО” (White Paper, 2017, p.17).

У цьому реченні розглянемо переклад сленгу «АТО» як приклад відображення військової специфіки в тексті. Аббревіатура є лаконічним скороченням повної назви «Антитерористична операція» і добре передає зміст у текстах українською мовою. Перекладач вирішив залишити аббревіатуру оригіналу для передачі її втентичності як культурно-специфічного терміну.

Хоча в англомовному контексті є схожі терміни (наприклад, «Counter-Terrorism Operation» або «СТО»), вибір збереження аббревіатури «АТО» дозволяє уникнути втрати локального контексту та культурної значущості. Текст орієнтований на читачів, знайомих із українськими реаліями, тому такий підхід не потребує додаткового пояснення.

«...набуття спроможностей впливу засобами РЕБ на БпЛА противника на основних напрямках їх дій» (Біла книга, 2017, с. 17). – “...acquire the capability to affect enemy UAVs by EW means” (White Paper, 2017, p. 17).

У обох випадках використано аббревіатури, які представляють спеціалізовані терміни у військовому сленгу, характерні як для українського, так і для англомовного середовища. В оригінальному тексті термін «радіоелектронна боротьба» подано як аббревіатура «РЕБ», яка є поширеним військовим сленгом в українській армії. В англійському перекладі використано еквівалент “EW” (Electronic Warfare) – усталене скорочення в англомовних військових текстах, що дозволяє зберегти точність і стиль вихідного матеріалу.

Аналогічно, аббревіатура «БпЛА» (безпілотні літальні апарати) перекладена як “UAV” (Unmanned Aerial Vehicle), що є стандартним терміном для безпілотників у міжнародній військовій практиці. Використання цього терміну забезпечує зрозумілість для англомовних фахівців та відповідає загальноприйнятим стандартам.

«У 2017 р. до військових частин, які виконують завдання у районі проведення АТО, було передано 100 нових санітарних автомобілів типу «А» підвищеної прохідності, 8 од. легкоброньованої санітарної техніки (МТЛБ-С), рухомий хірургічний комплекс та пересувний рентгенівський кабінет на базі автомобіля КрАЗ, 40 медичних автомобілів «Хаммер»» [Біла книга, 2017, с.22]. – “In 2017, 100 new type A cross-country ambulances, 8 units of light armoured

sanitary equipment (*multi-purpose light-armoured towing vehicle MTLB-S*), mobile surgical system and mobile X-ray cabinet based on KrAZ vehicle, 40 HMMWV medical vehicles were deployed to military units engaged in missions in the area of ATO” (White Paper, 2017, p. 22).

Абревіатура «МТЛБ-С» позначає «многоцільовий тягач легкий броньований» санітарного типу. У перекладі використано “*multi-purpose light-armoured towing vehicle MTLB-S*”, що є точним і зберігає оригінальну військову термінологію. Це відтворює зміст та зберігає специфіку технічного терміну, зрозумілого для фахівців.

У тексті використано розмовну назву «Хаммер» для позначення медичних автомобілів на базі HMMWV (*High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle*). У перекладі це передано як “*HMMWV medical vehicles*”, що відповідає офіційному англійському варіанту, тоді як збереження розмовної форми (“Hummer”) також могло б додати сленгового відтінку. Залежно від стилю роботи, можна зберегти офіційне позначення HMMWV або додати “*HMMWV (Hummer)*” для більш неформального стилю.

«У рамках Гуманітарного проекту Збройних Сил України «ЕВАКУАЦІЯ 200» здійснювався пошук, евакуація та транспортування тіл загиблих військовослужбовців з району проведення АТО до місць проведення судово-медичних експерт-тиз і для остаточного поховання» [Біла книга, 2017, с. 26]. – “*The search, evacuation and transportation of bodies of deceased soldiers from the area of ATO to places of forensic medical examination and for final burial were conducted as part of the EVACUATION 200 Humanitarian Project of the Armed Forces of Ukraine*” (White Paper, 2017, p. 26).

Назва «ЕВАКУАЦІЯ 200» складається з терміна «евакуація» та числа «200», що у військовій термінології є кодовим сленговим позначенням загиблих. У перекладі цей термін передано як “*EVACUATION 200 Humanitarian Project*”, що зберігає оригінальну назву, однак може бути зрозумілим лише для обізнаних у цій тематиці.

Переклад терміна «ЕВАКУАЦІЯ 200» як “*EVACUATION 200*” є менш оптимальним, оскільки не враховує усталений сленговий еквівалент у військовій англійській мові. В англійському військовому контексті існує вираз “*cargo-200*,” що використовується для позначення транспортування тіл загиблих. Застосування цього сленгового еквівалента краще передає специфіку оригінального виразу та робить фразу більш автентичною.

Отже, для досягнення більш точного та відповідного перекладу рекомендується використовувати “*cargo-200*” замість “*evacuation 200*.” Це не лише адаптує переклад до англійського військового дискурсу, але й зберігає сленговий зміст, закладений в оригіналі.

Для ширшої аудиторії, можна також розглянути уточнюючий варіант перекладу, як-от “*EVACUATION 200 (Deceased Repatriation) Project*”, що надасть більше контексту для тих, хто може не розуміти цей військовий сленг.

Варто зазначити, що у процесі формування нової української армії активно відходять від використання термінів «Вантаж-200» чи «Двохсотий», оскільки ці визначення мають радянське коріння. Термін «200-тий» увійшов у вжиток

завдяки наказу Міністерства оборони СРСР від 8 жовтня 1984 року під номером «200» і стосувався транспортування тіл загиблих під час війни в Афганістані.

Сьогодні українці, які захищають свою національну ідентичність, культуру, мову та державність, вбачають у цьому терміні символ шани та гідності, тому слово «200-тий» набуло нового значення «на щиті», вшановуючи героїв, що віддали життя в російсько-українській війні.

«Протягом 2017 р. опрацьовано 272 звернення, з них 159 надходили через «гарячу лінію»» (Біла книга, 2017, с.31). – *“In 2017 over 272 appeals were processed, of which 159 received through the “hotline””* (White Paper, 2017, p.31).

У цьому випадку використано прямий переклад із застосуванням сленгового еквіваленту. Тобто, термін "гаряча лінія" передано англійським "hotline," який є безпосереднім відповідником у сленговій лексиці обох мов і широко використовується в англійськомовних джерелах.

Такий підхід є прикладом еквівалентного перекладу – коли термін зберігає свою функцію і зміст, а також відповідає стилістичним і семантичним нормам цільової мови без додаткових пояснень.

Варто відзначити, що "hotline" також вживається як технічний або службовий сленг, закріплений у багатьох сферах, включаючи військову, соціальну та державну службу. Оскільки в англійськомовному контексті "hotline" передає саме необхідний зміст і не потребує додаткової адаптації для автентичності, переклад є точним і доречним для відтворення сленгового характеру українського «гаряча лінія».

«...прийнято на озброєння 21 зразок ОВТ, зокрема, бронетранспортер командирський на базі БТР-4Е, броневий автомобіль “Козак-2”, безпілотний авіаційний комплекс “Fly Eye”...» (Біла книга, 2017, с. 49) – *“...21 samples of weapons and military equipment were fielded, in particular, armoured command post vehicle; “Kozak-2” armoured vehicle; “Fly Eye” unmanned aerial system...”* (White Paper, 2017, p.49).

У цьому перекладі спостерігаємо використання транскрибованих сленгових назв і частковий описовий переклад.

“Козак-2” та “Fly Eye” збережено у вигляді оригінальних назв без перекладу. Це рішення відображає специфіку українських брендів назв техніки, які є зрозумілими в міжнародному військовому контексті.

Armoured command post vehicle є прикладом описового перекладу терміна «бронетранспортер командирський», що підкреслює функціональність та призначення техніки. Тут уникнуто використання сленгових або коротших форм, таких як “АРС” (Armored Personnel Carrier), через потребу зберегти формальність і точність опису.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Узагальнюючи результати проведеної наукової розвідки, можна констатувати, що переклад щорічного видання «Біла книга» Міністерства оборони України є складним лінгвопрагматичним процесом, детермінованим специфікою воєнно-політичного дискурсу та високим рівнем жанрової стандартизації. Дослідження підтвердило, що основна складність роботи з подібними документами полягає у необхідності дотримання граничної термінологічної точності при одночасному

відтворенні динамічного військового соціолекту. Виявлено, що специфіка підготовки іншомовної версії видання великою групою фахівців зумовлює ризики виникнення стилістичного дисонансу та розбіжностей у передачі мілітарних реалій, що актуалізує потребу у виробленні єдиної методологічної стратегії перекладацького супроводу офіційної документації.

Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що пріоритетним напрямом перекладу є використання стандартизованих еквівалентів згідно з нормами НАТО, зокрема аббревіатур за «J-структурою», що забезпечує інформаційну взаємосумісність у межах міжнародного партнерства. Водночас встановлено, що відтворення військового сленгу та специфічних назв техніки вимагає глибокої прагматичної адаптації, де вибір перекладацького рішення (від прямого калькування до описового перекладу) залежить від функціонального навантаження терміна та його зрозумілості для міжнародної спільноти.

Перспективи подальших розвідок убачаються в розробці спеціалізованих глосаріїв для аналітичних документів оборонного сектору та дослідженні динаміки новотворів у сучасному військовому дискурсі, що виникають під впливом інтеграційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабін В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу. Київ : ЛОГОС, 2002. 300 с.
2. Балабін В. В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні/В. В. Балабін. Монографія/Київ: Логос, 2018. 492 с
3. Балабін В., Лісовський В., Чернишов О. Основи військового перекладу : (англ. мова) підручник. Київ : Логос, 2008. 587 с.
4. Біла книга 2017: Збройні сили України / Міністерство оборони України. Київ, 2018. 157 с.
[URL:https://shron3.chtyvo.org.ua/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Bila_knyha_2017_Zbroini_Syly_Ukrainy.pdf](https://shron3.chtyvo.org.ua/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Bila_knyha_2017_Zbroini_Syly_Ukrainy.pdf)
5. Василенко Д. В. Англomовні лексичні інновації військової сфери, утворені шляхом словоскладання. Вісник Запорізького національного університету. Серія: Філологічні науки : Збірник наукових статей. Запоріжжя, 2008. № 1. С. 38–44.
6. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову : навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця : НОВА КНИГА, 2003. 608 с.
7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Учбовий посібник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 303 с.
8. White Book 2017: Armed Forces of Ukraine. Kyiv : Ministry of Defence of Ukraine, 2018. 152 p.

Статтю надіслано до редколегії 09.03.2026 р.

Статтю рекомендовано до друку 16.03.2026 р.

УДК 81'255.4:355.01

DOI:

*Аліна Коберник асистент кафедри германської філології,
перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
kobernyk.a@vspu.edu.ua*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ «БІЛОЇ КНИГИ» МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ)

Стаття присвячена аналізу перекладу щорічного видання «Біла книга» Міністерства оборони України як жанрово стандартизованого воєнно-політичного документа. У роботі з'ясовано стилістичні і лексичні особливості оригіналу та способи відтворення у перекладі, зокрема труднощі перекладу аббревіатур, кодових найменувань, військового сленгу та стандартизованих елементів жанру. Акцент зроблено на перекладацьких стратегіях (еквівалентного, дослівного та описового перекладів, транскрибування та адаптації) та їхньому впливі на збереження змісту, стилю і цілісності тексту. Показано необхідність уніфікації термінології і дотримання жанрових норм при груповій роботі над військово-аналітичними документами. Окремо підкреслено, що «Біла книга» виходить українською і англійською мовами і містить спеціалізовану термінологію, яка потребує точного відтворення. Результати дослідження можуть застосовуватися для вдосконалення теорії і практики військового перекладу, зокрема у підготовці перекладачів і розробці методичних рекомендацій.

Keywords: військово-політичний дискурс, військовий переклад, сленг, термінологія, аббревіатура, еквівалентний переклад, «Біла книга».

Alina Kobernyk Assistant Lecturer of the Department of German Philology,
Translation and Foreign Literature
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
kobernyk.a@vspu.edu.ua

FEATURES OF TRANSLATING MILITARY-POLITICAL TEXTS (BASED ON THE “WHITE PAPER” OF THE MINISTRY OF DEFENSE OF UKRAINE)

The article is devoted to the analysis of the translation of the annual publication “White Paper” of the Ministry of Defense of Ukraine as a genre-standardized military-political document. The study identifies the stylistic and lexical features of the original text and examines the ways they are reproduced in translation, with particular attention to the difficulties of translating abbreviations, code names, military slang, and standardized genre elements. Special emphasis is placed on translation strategies such as equivalent, literal, and descriptive translation, transcription, and adaptation, as well as on their impact on preserving the content, style, and informational integrity of the text. The study demonstrates the necessity of terminology standardization and adherence to genre conventions in the process of collaborative translation of military-analytical documents. It is also emphasized that the White Paper is published in both Ukrainian and English and contains specialized terminology that requires accurate rendering. The results of the study may contribute to the improvement of the theory and practice of military translation, particularly in the training of translators and in the development of methodological guidelines.

Keywords: military-political discourse, military translation, slang, terminology, abbreviation, equivalent translation, White Paper.

Актуальність. «Біла книга» є офіційним щорічним аналітичним виданням сектору безпеки й оборони, створеним для систематичного інформування громадськості про діяльність Збройних сил України. Актуальність дослідження зумовлена стратегічним курсом України на євроатлантичну інтеграцію та необхідністю забезпечення термінологічної взаємосумісності Збройних Сил України з арміями країн-членів НАТО в межах міжнародного військового співробітництва. Специфіка перекладу інформаційно-аналітичних текстів типу «Біла книга» полягає у складному поєднанні жорсткої жанрової стандартизації, розгалуженої системи аббревіації за «J-структурою» та динамічного військового сленгу, що потребує глибокої прагматичної адаптації. Особливої ваги у крос-культурному вимірі набуває трансформація військового соціолекту — відхід від радянських кліше та впровадження національно маркованих концептів, що

вимагає від перекладача не лише лінгвістичної точності, а й розуміння сучасного соціополітичного контексту для збереження автентичності змісту в процесі міжмовного посередництва. Крім того, міжнародні експерти відзначають, що публікація Білої книги є доказом прозорості оборонної політики та засвідчує демократичний контроль над армією, що робить високоякісний переклад цього документа надзвичайно актуальним.

Постановка проблеми. Попри високу комунікативну значущість щорічника «Біла книга», комплексний лінгвістичний аналіз стратегій його перекладу на сьогодні залишається фрагментарним. Основна складність опрацювання цього офіційного документа полягає у необхідності балансування між граничною лаконічністю викладу та високою концентрацією вузькоспеціалізованої термінології. Як свідчить перекладацька практика, «відмінною рисою відтворення військово-політичних текстів є значна термінологічність і вимоги до максимально чіткої репрезентації матеріалу». Відтак, центральним викликом постає не лише забезпечення денотативної адекватності фахової лексики, а й верифікація культурно обумовлених реалій та сленгових одиниць, невідповідне трактування яких може викривити зміст державної оборонної стратегії в міжнародному інформаційному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне підґрунтя для вивчення військового перекладу закладено у працях В. І. Карабана та Дж. Мейса, які визначили базові стратегії відтворення фахової термінології та лексико-граматичних аспектів англо-українського перекладу. Вагомий внесок у дослідження специфіки військового дискурсу та методики перекладацького супроводу збройних сил зробив В. В. Балабін, розглядаючи питання термінологічної уніфікації та функціонування мілітарних соціолектів. Окремі аспекти прагматичної адаптації військових реалій та безеквівалентної лексики висвітлено у розвідках С. В. Власенко, а лінгвокогнітивні параметри військової терміносистеми аналізувалися у працях О. Г. Швачко. Попри ґрунтовність зазначених досліджень, проблема перекладу сучасного військового сленгу та трансформації національних мілітарних концептів у межах інформаційно-аналітичних видань, як-от щорічник «Біла книга», потребує додаткового наукового опрацювання.

Метою наукової розвідки є комплексний аналіз стратегій та способів відтворення англійською мовою військової лексики та сленгу, використаних у щорічнику «Біла книга», а також виявлення труднощів, що виникають у процесі міжмовного посередництва при підготовці інформаційно-аналітичних текстів військового спрямування.

Об'єктом дослідження є військово-політичний дискурс офіційних звітних документів Міністерства оборони України (на матеріалі щорічника «Біла книга — 2017»).

Предметом дослідження виступають лінгвопрагматичні особливості та перекладацькі трансформації, що застосовуються для передачі термінологічних одиниць, аббревіатур та мілітарних сленгізмів в англomовному перекладі зазначеного документа.

Досягнення мети статті передбачає виконання таких *завдань*: виявити жанрово-стильові та термінологічні особливості оригіналу «Білої книги» як офіційного аналітичного документа, охарактеризувати мовні та стилістичні специфіки військово-політичного дискурсу, важливі для перекладу «Білої книги», встановити типові перекладацькі трансформації та прийоми, які використовуються при перекладі текстів такого типу, проаналізувати приклади перекладу «Білої книги» для виявлення закономірностей відтворення змісту та стилю, розробити практичні рекомендації для перекладачів щодо оптимізації перекладницьких стратегій у сфері військово-політичного дискурсу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз специфіки військово-політичного дискурсу свідчить, що тексти цієї спрямованості суттєво відрізняються від суто технічних військових інструкцій за своїм прагматичним призначенням, стилем викладу та цільовою аудиторією. Переклад воєнно-політичних та інформаційно-аналітичних матеріалів вимагає від фахівця не лише термінологічної точності, а й здатності адекватно відтворювати сленгові вирази, які несуть значне культурне та семантичне навантаження.

Центральне місце в ієрархії таких текстів посідає щорічник «Біла книга», що за своєю жанровою природою належить до категорії White Paper — документів, які поєднують інформаційну та аналітичну функції. Високий рівень жанрової стандартизації цього видання вимагає від перекладача суворого дотримання композиційної цілісності та формату документа. Проте, як показує практика перекладацького супроводу Міністерства оборони України, залучення значної кількості фахівців до підготовки щорічника часто призводить до виникнення так званого «групового перекладу» (Балабін, 2018). Це явище породжує низку негативних наслідків: від стилістичного дисонансу до грубих помилок у передачі мілітарних сленгізмів, що зумовлено браком єдиної методологічної стратегії.

Уникнути таких небажаних наслідків допоможе знання особливостей лексичного складу Білої книги (Біла книга, 2017) та її відтворювальних характеристик. Комплексність Білої книги відображена в наповненні різноманітних словників – разом із спеціалізованою та загальноживаною лексикою текст містить також численну міжгалузеву термінологію.

Лексичний аналіз Білої книги виявив, що військова термінологія представлена не тільки спеціальними термінами, але й емоційно забарвленими реаліями військової сфери, серед яких можна виділити *загальновійськову лексику*, що використовується в різних сферах діяльності війська (в усіх родах і видах), *військово-політичну*, *військово-технічну* та *військово-спеціальну лексику*, яка використовується в окремих видах військ (управління, тилове забезпечення, військове співробітництво, медицина тощо).

Військову лексику, представлену в тексті Білої книги, можна систематизувати за допомогою лексико-семантичних мікрополів. Загальновійськові терміни здебільшого охоплюють військові реалії, серед яких можна виділити такі групи: «найменування законів, постанов та розпоряджень; назви військових документів; позначення органів військового управління; назви

військових формувань і підрозділів; найменування видів і родів військ; терміни, що стосуються озброєння та військової техніки; звання й посади; назви операцій і навчань; позначення організацій».

Спеціальна військова термінологія «Білої книги» класифікується за напрямками J-структури: кадрові питання (J-1), розвідувальна діяльність (J-2), оперативне планування (J-3), логістика (J-4), стратегічне планування (J-5), зв'язок та інформаційні системи (J-6), підготовка військ (J-7), ресурси і фінанси (J-8), а також цивільно-військове співробітництво (J-9). Імплементация зазначеної структури в систему управління ЗСУ є ключовим етапом забезпечення інтероперабельності з оборонними силами країн-членів НАТО, що безпосередньо впливає на уніфікацію військової термінології.

Загальну військову лексику варто класифікувати як усталену лексику, оскільки вона так чи інакше наявна в усіх текстах Білої книги. Зі змінною лексикою тісно переплітається спеціалізована військова термінологія, а також міжгалузеві терміни (юридичні, економічні, медичні та ін.). Частота його використання в різних розділах щорічника визначається змістом тем, які висвітлювалися протягом звітного року (Василенко, 2008, с. 41). Окремий пласт досліджуваного дискурсу становить мілітарний соціолект (сленг), який виконує функцію експресивного маркування фахової комунікації.

Переклад сленгу у військових текстах потребує врахування функціонального навантаження, яке мають сленгові терміни. Наприклад, у воєнно-політичних текстах, які передбачають певну стандартизацію термінології, важливо досягти балансу між збереженням оригінального стилю та необхідною точністю. Сленгові вирази часто передаються за допомогою еквівалентного перекладу — підбору аналогічного виразу в іншій мові, або ж адаптації до військових реалій країни, для якої виконується переклад.

В. І. Карабан та Дж. Мейс найбільш детально розглянули особливості та основні труднощі українсько-англійського перекладу (Карабан, Мейс, 2003 с. 323).

Провівши перекладацький аналіз текстів оригінальних варіантів і перекладів Білої книги, можна визначити закономірність відтворення військової лексики.

«Основні зусилля противника зосереджувалися на просуванні підрозділів вглиб «сірої» зони, проведенні активних обстрілів позицій українських військ та дотриманні тактики «ведення війни на виснаження»» (Біла книга, 2017, с. 16). – *“The enemy concentrated its main efforts on advancing its units deep into the “grey” zone, aggressively shelling Ukrainian positions following the tactics of “waging a war of attrition”*” (White Paper, 2017, p. 16).

Проаналізувавши сленгові вирази у даних реченнях, можемо стверджувати, що використано дослівний переклад, де «сіра зона» зберігає своє значення і форму як “grey zone”, що в англійській мові теж використовується для позначення нейтральної, спірної території, де контроль за об'єктами змінюється або взагалі відсутній. У перекладі збережено цей вираз через пряму адаптацію (“grey zone”), що зберігає оригінальне значення та передає аналогічну семантичну насиченість. А фраза «ведення війни на виснаження» передається

англійським фразеологічним еквівалентом “*war of attrition*”, цей вислів часто зустрічається у військовій риторичі для позначення методів, що орієнтовані на виснаження сил противника через постійні атаки.

«Протягом 2017 р. Збройні Сили України значно наростили зусилля у веденні радіоелектронної боротьби (РЕБ) у районі проведення АТО» (Біла книга, 2017, с. 17). – “*During 2017, the Armed Forces of Ukraine significantly built up their efforts in waging electronic warfare in the area of АТО*” (White Paper, 2017, p.17).

У цьому реченні розглянемо переклад сленгу «АТО» як приклад відображення військової специфіки в тексті. Аббревіатура є лаконічним скороченням повної назви «*Антитерористична операція*» і добре передає зміст у текстах українською мовою. Перекладач вирішив залишити аббревіатуру оригіналу для передачі її втентичності як культурно-специфічного терміну.

Хоча в англійському контексті є схожі терміни (наприклад, «*Counter-Terrorism Operation*» або «СТО»), вибір збереження аббревіатури «АТО» дозволяє уникнути втрати локального контексту та культурної значущості. Текст орієнтований на читачів, знайомих із українськими реаліями, тому такий підхід не потребує додаткового пояснення.

«...набуття спроможностей впливу засобами РЕБ на БпЛА противника на основних напрямках їх дій» (Біла книга, 2017, с. 17). – “...*acquire the capability to affect enemy UAVs by EW means*” (White Paper, 2017, p. 17).

У обох випадках використано аббревіатури, які представляють спеціалізовані терміни у військовому сленгу, характерні як для українського, так і для англійського середовища. В оригінальному тексті термін «радіоелектронна боротьба» подано як аббревіатура «РЕБ», яка є поширеним військовим сленгом в українській армії. В англійському перекладі використано еквівалент “*EW*” (*Electronic Warfare*) – усталене скорочення в англійських військових текстах, що дозволяє зберегти точність і стиль вихідного матеріалу.

Аналогічно, аббревіатура «БпЛА» (*безпілотні літальні апарати*) перекладена як “*UAV*” (*Unmanned Aerial Vehicle*), що є стандартним терміном для безпілотників у міжнародній військовій практиці. Використання цього терміну забезпечує зрозумілість для англійських фахівців та відповідає загальноприйнятим стандартам.

«У 2017 р. до військових частин, які виконують завдання у районі проведення АТО, було передано 100 нових санітарних автомобілів типу «А» підвищеної прохідності, 8 од. легкоброньованої санітарної техніки (МТЛБ-С), рухомий хірургічний комплекс та пересувний рентгенівський кабінет на базі автомобіля КрАЗ, 40 медичних автомобілів «Хаммер»» [Біла книга, 2017, с.22]. – “*In 2017, 100 new type A cross-country ambulances, 8 units of light armoured sanitary equipment (multi-purpose light-armoured towing vehicle MTLB-S), mobile surgical system and mobile X-ray cabinet based on KrAZ vehicle, 40 HMMWV medical vehicles were deployed to military units engaged in missions in the area of АТО*” (White Paper, 2017, p. 22).

Аббревіатура «МТЛБ-С» позначає «*многоцільовий тягач легкий броньований*» санітарного типу. У перекладі використано “*multi-purpose light-armoured towing vehicle MTLB-S*”, що є точним і зберігає оригінальну військову

термінологію. Це відтворює зміст та зберігає специфіку технічного терміну, зрозумілого для фахівців.

У тексті використано розмовну назву «Хаммер» для позначення медичних автомобілів на базі *HMMWV (High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle)*. У перекладі це передано як “*HMMWV medical vehicles*”, що відповідає офіційному англійському варіанту, тоді як збереження розмовної форми (“Hummer”) також могло б додати сленгового відтінку. Залежно від стилю роботи, можна зберегти офіційне позначення HMMWV або додати “*HMMWV (Hummer)*” для більш неформального стилю.

«У рамках Гуманітарного проекту Збройних Сил України «**ЕВАКУАЦІЯ 200**» здійснювався пошук, евакуація та транспортування тіл загиблих військовослужбовців з району проведення АТО до місць проведення судово-медичних експертиз і для остаточного поховання» [Біла книга, 2017, с. 26]. – “*The search, evacuation and transportation of bodies of deceased soldiers from the area of ATO to places of forensic medical examination and for final burial were conducted as part of the **EVACUATION 200** Humanitarian Project of the Armed Forces of Ukraine*” (White Paper, 2017, p. 26).

Назва «**ЕВАКУАЦІЯ 200**» складається з терміна «евакуація» та числа «200», що у військовій термінології є кодовим сленговим позначенням загиблих. У перекладі цей термін передано як “*EVACUATION 200 Humanitarian Project*”, що зберігає оригінальну назву, однак може бути зрозумілим лише для обізнаних у цій тематиці.

Переклад терміна «**ЕВАКУАЦІЯ 200**» як “*EVACUATION 200*” є менш оптимальним, оскільки не враховує усталений сленговий еквівалент у військовій англійській мові. В англійському військовому контексті існує вираз “*cargo-200*,” що використовується для позначення транспортування тіл загиблих. Застосування цього сленгового еквівалента краще передає специфіку оригінального виразу та робить фразу більш автентичною.

Отже, для досягнення більш точного та відповідного перекладу рекомендується використовувати “*cargo-200*” замість “*evacuation 200*.” Це не лише адаптує переклад до англійського військового дискурсу, але й зберігає сленговий зміст, закладений в оригіналі.

Для ширшої аудиторії, можна також розглянути уточнюючий варіант перекладу, як-от “*EVACUATION 200 (Deceased Repatriation) Project*”, що надасть більше контексту для тих, хто може не розуміти цей військовий сленг.

Варто зазначити, що у процесі формування нової української армії активно відходять від використання термінів «*Вантаж-200*» чи «*Двохсотий*», оскільки ці визначення мають радянське коріння. Термін «*200-тий*» увійшов у вжиток завдяки наказу Міністерства оборони СРСР від 8 жовтня 1984 року під номером «200» і стосувався транспортування тіл загиблих під час війни в Афганістані.

Сьогодні українці, які захищають свою національну ідентичність, культуру, мову та державність, вбачають у цьому терміні символ шани та гідності, тому слово «*200-тий*» набуло нового значення «*на щиті*», вшановуючи героїв, що віддали життя в російсько-українській війні.

«Протягом 2017 р. опрацьовано 272 звернення, з них 159 надходили через «гарячу лінію»» (Біла книга, 2017, с.31). – “In 2017 over 272 appeals were processed, of which 159 received through the “hotline”” (White Paper, 2017, p.31).

У цьому випадку використано прямий переклад із застосуванням сленгового еквіваленту. Тобто, термін "гаряча лінія" передано англійським "hotline," який є безпосереднім відповідником у сленговій лексиці обох мов і широко використовується в англійськомовних джерелах.

Такий підхід є прикладом еквівалентного перекладу – коли термін зберігає свою функцію і зміст, а також відповідає стилістичним і семантичним нормам цільової мови без додаткових пояснень.

Варто відзначити, що “hotline” також вживається як технічний або службовий сленг, закріплений у багатьох сферах, включаючи військову, соціальну та державну службу. Оскільки в англійськомовному контексті “hotline” передає саме необхідний зміст і не потребує додаткової адаптації для автентичності, переклад є точним і доречним для відтворення сленгового характеру українського «гаряча лінія».

«...прийнято на озброєння 21 зразок ОВТ, зокрема, бронетранспортер командирський на базі БТР-4Е, броневий автомобіль “Козак-2”, безпілотний авіаційний комплекс “Fly Eye”...» (Біла книга, 2017, с. 49) – “...21 samples of weapons and military equipment were fielded, in particular, **armoured command post vehicle; “Kozak-2” armoured vehicle; “Fly Eye” unmanned aerial system...**” (White Paper, 2017, p.49).

У цьому перекладі спостерігаємо використання транскрибованих сленгових назв і частковий описовий переклад.

“Козак-2” та “Fly Eye” збережено у вигляді оригінальних назв без перекладу. Це рішення відображає специфіку українських брендів назв техніки, які є зрозумілими в міжнародному військовому контексті.

Armoured command post vehicle є прикладом описового перекладу терміна «бронетранспортер командирський», що підкреслює функціональність та призначення техніки. Тут уникнуто використання сленгових або коротших форм, таких як “APC” (Armored Personnel Carrier), через потребу зберегти формальність і точність опису.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Узагальнюючи результати проведеної наукової розвідки, можна констатувати, що переклад щорічного видання «Біла книга» Міністерства оборони України є складним лінгвопрагматичним процесом, детермінованим специфікою воєнно-політичного дискурсу та високим рівнем жанрової стандартизації. Дослідження підтвердило, що основна складність роботи з подібними документами полягає у необхідності дотримання граничної термінологічної точності при одночасному відтворенні динамічного військового соціолекту. Виявлено, що специфіка підготовки іншомовної версії видання великою групою фахівців зумовлює ризики виникнення стилістичного дисонансу та розбіжностей у передачі мілітарних реалій, що актуалізує потребу у виробленні єдиної методологічної стратегії перекладацького супроводу офіційної документації.

Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що пріоритетним напрямом перекладу є використання стандартизованих еквівалентів згідно з нормами НАТО, зокрема абревіатур за «J-структурою», що забезпечує інформаційну взаємосумісність у межах міжнародного партнерства. Водночас встановлено, що відтворення військового сленгу та специфічних назв техніки вимагає глибокої прагматичної адаптації, де вибір перекладацького рішення (від прямого калькування до описового перекладу) залежить від функціонального навантаження терміна та його зрозумілості для міжнародної спільноти.

Перспективи подальших розвідок убачаються в розробці спеціалізованих глосаріїв для аналітичних документів оборонного сектору та дослідженні динаміки новотворів у сучасному військовому дискурсі, що виникають під впливом інтеграційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабін В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу. Київ : ЛОГОС, 2002. 300 с.
2. Балабін В. В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні/В. В. Балабін. Монографія/Київ: Логос, 2018. 492 с
3. Балабін В., Лісовський В., Чернишов О. Основи військового перекладу : (англ. мова) підручник. Київ : Логос, 2008. 587 с.
4. Біла книга 2017: Збройні сили України / Міністерство оборони України. Київ, 2018. 157 с.
[URL:https://shron3.chtyvo.org.ua/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Bila_knyha_2017_Zbroini_Syly_Ukrainy.pdf](https://shron3.chtyvo.org.ua/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Bila_knyha_2017_Zbroini_Syly_Ukrainy.pdf)
5. Василенко Д. В. Англомовні лексичні інновації військової сфери, утворені шляхом словоскладання. Вісник Запорізького національного університету. Серія: Філологічні науки : Збірник наукових статей. Запоріжжя, 2008. № 1. С. 38–44.
6. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову : навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця : НОВА КНИГА, 2003. 608 с.
7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Учбовий посібник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 303 с.
8. White Book 2017: Armed Forces of Ukraine. Kyiv : Ministry of Defence of Ukraine, 2018. 152 p.

Статтю надіслано до редколегії 23.01.2026 р.

Статтю рекомендовано до друку 16.03.2026 р.